

บทความวิจัย เรื่อง ความรู้ ทศคติและความเชื่อเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะของประชาชน ในพื้นที่อำเภอปราสาท กาบเชิง และพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์

พฤษชาติ ทบแป พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ ศูนย์รับบริจาคอวัยวะ โรงพยาบาลปราสาท

บทคัดย่อ

การผสนวิธีวิจัย เพื่อศึกษาความรู้ ทศคติและความเชื่อเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะของประชาชนในพื้นที่อำเภอปราสาท กาบเชิง และพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ กลุ่มตัวอย่างคือผู้นำชุมชนในพื้นที่อำเภอปราสาท จำนวน 436 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเลือกแบบเจาะจงได้แก่ประชาชนทั่วไป ในพื้นที่ 3 อำเภอ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและจัดประชุมกลุ่มระหว่างการออกตรวจรณรงค์ 10 ครั้ง เก็บข้อมูลในช่วงเดือนพฤษภาคม 2561 – พฤษภาคม 2562 เครื่องมือที่ใช้ คือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเอง แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า 1) ทุกคนนับถือศาสนาพุทธ มากกว่าครึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านจำนวน 238 ราย คิดเป็นร้อยละ 54.6 เคยแสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะหรือบริจาคดวงตาไว้ล่วงหน้าเพียง 8 รายเท่ากับร้อยละ 1.8 เคยได้รับทราบข้อมูลหรือความรู้ในเรื่องการบริจาคอวัยวะ จากแหล่งข้อมูลบุคลากรทางการแพทย์จำนวน 268 ราย คิดเป็นร้อยละ 61.5 2) ความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะต่อบุคคลต้องมากที่สุด ในประเด็นการบริจาคอวัยวะเป็นการบริจาคอวัยวะในส่วนที่ยังใช้ได้ดี ไปปลูกถ่ายให้ผู้ที่ยอมรับบริจาค จำนวน 234 ราย คิดเป็นร้อยละ 53.7 3) กลุ่มตัวอย่างมีระดับทศคติและความเชื่อในประเด็นทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง

ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้ 1) ความแตกต่างของการบริจาคร่างกายกับการบริจาคอวัยวะและดวงตา กลุ่มผู้ให้ข้อมูลยังไม่มีความรู้ 2) กระบวนการจัดเก็บอวัยวะและดวงตาที่ได้แสดงเจตจำนงบริจาคไว้แล้ว ยังมีความเข้าใจไม่ถูกต้อง ดังคำบอกเล่าว่า “ถ้าเราแสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะและดวงตาไว้แล้ว เมื่อร่างกายยังไม่เสียชีวิตจริงๆ หมอจะรีบผ่าตัดเอาอวัยวะออกไป ตนเองอาจยังรู้สึกเจ็บปวด หรืออาจมีโอกาสรอดกลับมามีชีวิตรอดอีกแต่กลับถูกทำให้ตายไป” และ “ก่อนผ่าเอาอวัยวะออกไป หมอจะถามญาติอีกหรือไม่...” 3) ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธศาสนา มีความเชื่อที่หลากหลาย เช่น คำกล่าวที่ว่า “บริจาคอวัยวะ ดีกว่าเสียชีวิตแล้วเผาทั้งเราเอาอวัยวะส่วนนี้บริจาคให้คนที่เขาต้องการจะดีกว่าและได้บุญด้วย...” “บริจาคดวงตาแล้วเกิดชาติหน้าจะมีปัญหาพิการตาบอดมัย...กลัว” เป็นต้น ทั้งนี้พยาบาลผู้ประสานงานรับบริจาคอวัยวะได้ให้ข้อมูลความรู้ ความเข้าใจตามแนวทางการดำเนินงานรับบริจาคและปลูกถ่ายอวัยวะ สภากาชาดไทย พบว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลพึงพอใจ และแสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะและดวงตาจำนวนมากขึ้น

คำสำคัญ : ความรู้ ทศคติและความเชื่อ, การบริจาคอวัยวะ, ประชาชน

Knowledge, attitude and belief about organ donation of people in the area of Prasat, Kap-Choeng and Phanom-Dong-Rak District, Surin Province.

Prueksachat Thobpae, Register nurse. Organ donation center Prasat Hospital.

Abstract

This research to study knowledge, attitude and belief about organ donation of people in the area of Prasat, Kap-Choeng and Phanom-Dong-Rak district, Surin Province.

The sample group consisted of 436 community leaders in Prasat District. The key informant group by purposive sampling include people in 3 districts area by in-depth and focus group interviews during the proactive campaigning 10 times, collecting data during May 2018 - May 2019. Research instrument are a questionnaire developed by the researcher, semi-structured interview. Data analysis using descriptive statistics and content analysis technique.

The quantitative study found that 1) all Buddhists more than half, had expressed their intention to donate organs or eye donation in advance only 8 cases or 1.8 percent. 2) Knowledge about organ donation is the most accurate answer on the issue of organ donation is still in good use to be transplanted in recipient 234 persons, representing 53.7 percent 3) the sample group had a moderate level of attitudes and beliefs on all issues.

The qualitative study found that 1) The difference of body donation and organ, eye donation; the informant group has no knowledge. 2) The process of storing organs and eyes that have been intended to donate; Still incorrect understanding as the saying "If we intend to donate organs and eyes when the body is not really dead the doctor will rush to remove the organs, myself may still pain or may opportunity to survive again, but to be killed "and" before dissecting the organs ,the doctor will ask another relative or not ... "3) Beliefs related to Buddhism principles have various beliefs such as saying that "Organ donation better to die and burn, we donate this organ to the people who wants to be better and get merit too... "" Donate eyes and be born next life will there be a blindness problem... afraid." The organ donor coordinator nurse has provided knowledge, understanding according to the guidelines for the operation of donation and organ transplants and found that the informant group were satisfied and expressing more intent to donate organs and eyes

Keywords: Knowledge attitude and belief, Organ donation, People

บทนำ

ปัญหาการขาดแคลนอวัยวะที่ได้รับบริจาค มิใช่เพียงพื่อความต้องการของผู้ป่วย ถึงแม้ สภากาชาดไทยจะพยายามเสริมสร้างทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะแก่ประชาชนมานานหลาย ปีแล้วก็ตาม(ข้อมูลรายงานประจำปี2558 สภากาชาดไทย) โรงพยาบาลปราสาทเริ่มเปิดศูนย์รับ บริจาคอวัยวะอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนมิถุนายน 2561 ศูนย์รับบริจาคอวัยวะโรงพยาบาลปราสาท เป็นศูนย์รับแจ้งความจำนงค์ในการบริจาคอวัยวะและดวงตาจากผู้มีจิตกุศลเมื่อยังมีชีวิตอยู่ ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการบริจาคอวัยวะและดวงตา โดยการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้เรื่องการบริจาคอวัยวะ และดวงตา ให้บริการค้นหาผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะสมองตาย ประเมินความพร้อมของครอบครัวเพื่อ เจริญขอรับบริจาคอวัยวะ ประสานงานกับศูนย์รับบริจาคอวัยวะสภากาชาดไทย หรือศูนย์รับบริจาค

อวัยวะแม่ข่ายโรงพยาบาลศูนย์สุรินทร์ เพื่อดำเนินการจัดเก็บอวัยวะให้เป็นไปด้วยความถูกต้องตามหลักจริยธรรม ตลอดจนดูแลผู้บริจาคอวัยวะด้วยเทคโนโลยีทางการแพทย์ขั้นสูง เพื่อคงสภาพอวัยวะให้เหมาะสมต่อการปลูกถ่ายให้กับผู้ป่วยที่อวัยวะเสื่อมสภาพ เพื่อให้มีชีวิตใหม่ที่ยืนยาวอย่างมีประสิทธิภาพใกล้เคียงกับคนปกติ(แบบประเมินตนเอง ศูนย์รับบริจาคอวัยวะ โรงพยาบาลปราสาท, 2561)

ศูนย์รับบริจาคอวัยวะโรงพยาบาลเล็งเห็นว่า ควรมีการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบด้วยการวิจัย เพราะความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ช่วยให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการบริจาคอวัยวะ (ขวัญประภัสสร จันทรบุลวณิช, 2560) ซึ่งผู้วิจัยคาดหวังว่าจะนำผลการวิเคราะห์ที่ได้จากงานวิจัยนี้ ไปสู่การวางแผนพัฒนางานของศูนย์รับบริจาคอวัยวะ โรงพยาบาลปราสาท ให้ตรงตามสภาพการณ์ที่เป็นจริงในพื้นที่

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความรู้ ทัศนคติและความเชื่อเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะของประชาชนในพื้นที่อำเภอปราสาท กาบเชิง และพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา(Descriptive research) โดยผสานวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างคือผู้นำชุมชนในพื้นที่อำเภอปราสาท จำนวน 436 คน ได้มาด้วยการสุ่มอย่างง่าย(Simple Random Sampling) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเลือกแบบเจาะจงได้แก่ประชาชนทั่วไป ในพื้นที่ 3 อำเภอ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและจัดประชุมกลุ่มระหว่างการออกธรรงค์เชิงรุก 10 ครั้ง เก็บข้อมูลในช่วงเดือนพฤษภาคม 2561 – พฤษภาคม 2562

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเอง จากการทบทวนวรรณกรรม ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ หาค่าความตรงตามเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน และวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องภายในและค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค $\alpha = 0.93$ แบบสอบถามมีทั้งหมด 4 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งผู้นำ/ตำแหน่งในชุมชน เคยแสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะหรือบริจาคดวงตาไว้ล่วงหน้าหรือไม่ เคยได้รับทราบข้อมูลหรือความรู้ในเรื่องการบริจาคอวัยวะ จากแหล่งข้อมูลใด

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ ตัวเลือก 3 คำตอบ ได้แก่ ใช่ ไม่ใช่ ไม่แน่ใจ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลทัศนคติและความเชื่อเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ ตัวเลือก 5 คำตอบ ได้แก่ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยเล็กน้อย ไม่เห็นด้วยเลย มีค่าคะแนน 5,4,3,2,1 ตามลำดับ

ส่วนที่ 4 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมในฐานะผู้นำชุมชน ประกอบด้วยคำถามปลายเปิด และคำถามแบบเลือกตอบ ดังนี้

4.1. ในชุมชนของท่านมีทัศนคติหรือความเชื่ออื่นๆที่เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะบริจาคดวงตา อย่างไรบ้าง โปรดระบุ

4.2. ท่านคิดว่าจะแนะนำญาติหรือคนที่ท่านรู้จัก ร่วมแสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะหรือไม่ เลือกตอบ 3 คำตอบ ได้แก่ แนะนำ ไม่แนะนำ ไม่แน่ใจ

4.3. ท่านคิดว่ามีความจำเป็นในการให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนในเรื่องการบริจาค อวัยวะหรือไม่ เลือกตอบ 3 คำตอบ ได้แก่ จำเป็น ไม่จำเป็น ไม่แน่ใจ

4.4. ท่านมีข้อเสนอแนะต่อศูนย์รับบริจาคอวัยวะและดวงตา โรงพยาบาลปราสาท อย่างไรบ้าง โปรดระบุ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบบันทึกข้อมูล ระหว่างการสนทนากลุ่ม

3.ดำเนินการประสานขออนุญาตกับผู้จัดการประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้านและผู้นำชุมชน ประจำเดือน อำเภอปราสาท เพื่อแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยมีการชี้แจงขั้นตอนการเข้าร่วม วิจัย สิทธิในการตัดสินใจเข้าร่วมหรือถอนตัวไม่เข้าร่วมก็ได้ และก่อนการสนทนากลุ่ม หรือสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมาย ได้มีการแจ้งขออนุญาตบันทึกข้อมูล บันทึกภาพก่อนทุกครั้ง ดำเนินการระหว่างการ ออกพรรษะครั้งเชิงรุก 10 ครั้ง จากช่วงเดือนพฤษภาคม 2561 – พฤษภาคม 2562

4.วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า

1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวนถึง 276 ราย คิดเป็นร้อยละ 63.3 อายุอยู่ใน ช่วง 41 – 45 ปี จำนวน 156 ราย คิดเป็นร้อยละ 35.8 รองลงไป อายุอยู่ในช่วง 46 – 50 ปีจำนวน 104 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.9 ทุกายนับถือศาสนาพุทธ ระดับการศึกษาส่วนใหญ่มัธยมศึกษาตอน ปลายจำนวน 176 ราย คิดเป็นร้อยละ 40.4 รองลงไปปริญญาตรีจำนวน 88 รายคิดเป็นร้อยละ 20.2 กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 238 ราย คิดเป็นร้อยละ 54.6 และรองลงไปเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านจำนวน 108 ราย คิดเป็นร้อยละ 24.8 ไม่เคยแจ้งแสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะหรือ บริจาคดวงตาไว้ล่วงหน้ามาก่อนเลยมากถึง 367 ราย คิดเป็นร้อยละ 84.2 เคยแจ้งไว้แล้วเพียง 8 ราย เท่ากับร้อยละ 1.8 เท่านั้น เคยรับทราบข้อมูลหรือความรู้ในเรื่องการบริจาคอวัยวะจากบุคลากรทาง การแพทย์(แพทย์,พยาบาล)จำนวน 268 ราย คิดเป็นร้อยละ 61.5 รองลงไปรับทราบข้อมูลหรือ ความรู้จากสื่อทีวีจำนวน 172 ราย คิดเป็นร้อยละ 39.4

2) กลุ่มตัวอย่างตอบคำถามความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะได้ถูกต้องมากที่สุด ในประเด็น การบริจาคอวัยวะเป็นการบริจาคอวัยวะในส่วนที่ยังใช้ได้ดี ไปปลูกถ่ายให้ผู้ที่ยังรอรับบริจาค จำนวน 234 ราย คิดเป็นร้อยละ 53.7 รองลงไปตอบคำถามความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะได้ถูกต้องใน ประเด็นเจ้าหน้าที่จากศูนย์ดวงตาจะทำการจัดเก็บดวงตาทั้งดวง ภายในระยะเวลา 6 ชั่วโมงหลังจากผู้ อุทิศดวงตาถึงแก่กรรม โดยไม่ทำให้เสียรูปทรงเหมือนนอนหลับตาธรรมดา และทำด้วยความเคารพ จำนวน 232 ราย คิดเป็นร้อยละ 53.2 และตอบคำถามความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะได้ถูกต้องใน ประเด็นท่านสามารถขอรับใบแสดงความจำนงบริจาคดวงตา และยื่นใบแสดงความจำนงได้ตาม สถานต่อไปนี้เป็น สำนักงานเหล่ากาชาดจังหวัด หรือสำนักงานกึ่งกาชาดทุกจังหวัด และที่ โรงพยาบาลปราสาทจำนวน 220 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.5 ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างตอบคำถามความรู้ เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะได้ถูกต้องจำนวนน้อยที่สุดในประเด็นผู้แสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะต้องมี

คุณสมบัติตามเกณฑ์ด้านอายุ ไม่เกิน 60 ปี 164 ราย คิดเป็นร้อยละ 37.6 และเป็นที่น่าสนใจว่ากลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดที่ตอบคำถามความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะว่าไม่ทราบ ในประเด็นญาติของผู้บริจาคอวัยวะหรือบริจาคดวงตา สามารถขอพระราชทานเพลิงศพเป็นกรณีพิเศษ หรือขอพระราชทานดินฝังศพให้เป็นกรณีพิเศษเมื่อทนายทวงขอได้ มีจำนวนถึง 209 ราย คิดเป็นร้อยละ 47.9 และไม่ทราบในประเด็นผู้แสดงเจตจำนงบริจาคดวงตาไม่จำกัดอายุ บริจาคได้ตั้งแต่อายุ 2 ปีขึ้นไป มีจำนวนมากเช่นเดียวกันถึง 200 ราย คิดเป็นร้อยละ 45.9

3) กลุ่มตัวอย่างมีระดับทัศนคติและความเชื่อในประเด็นทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ เท่ากับ 3.03 และกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามให้คะแนนความคิดเห็นรายข้อ เห็นด้วยมากที่สุดเท่ากันอยู่ 2 ประเด็น โดยประเด็นแรก คือ การบริจาคอวัยวะเป็นทานชั้นสูง เพราะการบริจาคมันต้องทำด้วยความเมตตา กรุณา อยากให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์ มีความสุขและพ้นจากทุกข์ เห็นด้วยมากที่สุด 112 รายคิดเป็นร้อยละ 25.7 และในทางตรงกันข้ามมีกลุ่มตัวอย่างจำนวนใกล้เคียงกันถึง 117 รายที่ไม่เห็นด้วยเลยในประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 26.8 ประเด็นที่สอง คือ การตัดสินใจบริจาคอวัยวะของฉันทและญาติ เป็นความคิดที่เปลี่ยนไปจากความคิดเดิมๆ ที่เชื่อว่าจะทำให้เราเสียชีวิตเร็วขึ้น เห็นด้วยมากที่สุด 112 รายคิดเป็นร้อยละ 25.7 และในทางตรงกันข้ามเช่นเดียวกันกับประเด็นแรก มีกลุ่มตัวอย่างจำนวนใกล้เคียงกันถึง 100 รายที่ไม่เห็นด้วยเลยในประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 22.9

ส่วนประเด็นที่มีกลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อยมาก ลงความเห็นว่าจะตนเองเห็นด้วยมากที่สุด คือ ประเด็นการแสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะของตนเอง หรือการช่วยให้ญาติซึ่งเป็นผู้ป่วยได้บริจาคอวัยวะเป็นความภาคภูมิใจของฉันท มีเพียง 64 รายคิดเป็นร้อยละ 14.7

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างตอบว่าเห็นด้วยปานกลางถึง 147 ราย คือประเด็นการบริจาคอวัยวะจะส่งผลให้ชาติหน้าผู้บริจาคมีสุขภาพที่ดี มีอวัยวะที่งดงาม เช่นเดียวกับการบริจาคทรัพย์สิน ทุกคนคิดว่าชาติหน้าจะได้มีเงินทองใช้ ไม่ใช่บริจาคแล้วชาติหน้าจะจนลง คิดเป็นร้อยละ 33.7

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากพอควร ถึง 116 ราย ตอบว่าเห็นด้วยเล็กน้อย คือ การบริจาคอวัยวะเป็นการสร้างความดีให้กับผู้บริจาค หลังจากเสียชีวิต คิดเป็นร้อยละ 26.6

4) ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ในชุมชนมีทัศนคติหรือความเชื่ออื่นๆ ที่เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะบริจาคดวงตา คือ ไม่แน่ใจว่าทุกคนมีความเชื่อเรื่องบริจาคอวัยวะหรือไม่ในการทำบุญ นอกเหนือจากบริจาคทรัพย์สิน

กลุ่มตัวอย่างคิดว่าจะแนะนำญาติหรือคนที่ท่านรู้จัก ร่วมแสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะหรือไม่ พบว่ามีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 207 ราย คิดเป็นร้อยละ 47.5 ในทางตรงกันข้ามพบว่าไม่มีกลุ่มตัวอย่างจำนวนใกล้เคียงกันจำนวน 217 ราย คิดเป็นร้อยละ 47.5 กลับไม่แน่ใจที่จะแนะนำคนที่ตนเองรู้จัก

กลุ่มตัวอย่าง คิดว่ามีความจำเป็นในการให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนในเรื่องการบริจาคอวัยวะ จำนวน 186 ราย คิดเป็นร้อยละ 42.7 ไม่แน่ใจจำนวน 242 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.5

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า

มีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้ 1) ความแตกต่างของการบริจาคร่างกายกับการบริจาคอวัยวะและดวงตา กลุ่มผู้ให้ข้อมูลยังไม่มีความรู้ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร 2) กระบวนการจัดเก็บอวัยวะและดวงตาที่ได้แสดงเจตจำนงบริจาคไว้แล้ว กลุ่มผู้ให้ข้อมูลยังมีความเข้าใจไม่ถูกต้อง ดังคำบอกเล่าว่า

“ถ้าเราแสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะและดวงตาไว้แล้ว เมื่อร่างกายยังไม่เสียชีวิตจริงๆ หมอจะรีบผ่าตัดเอาอวัยวะออกไป ตนเองอาจยังรู้สึกเจ็บปวด หรืออาจมีโอกาสนึกกลับมามีชีวิตรอดอีกแต่กลับถูกทำให้ตายไป” และ “ก่อนผ่าเอาอวัยวะออกไป หมอจะถามญาติอีกหรือไม่...” 3) ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธศาสนา มีความเชื่อที่หลากหลาย เช่น คำกล่าวที่ว่า “บริจาคอวัยวะ ดีกว่าเสียชีวิตแล้วเผาทั้งเราเอาอวัยวะส่วนนี้บริจาคให้คนที่เขาต้องการจะดีกว่าและได้บุญด้วย...” “บริจาคดวงตาแล้วเกิดชาติหน้าจะมีปัญหาพิการตาบอดมัย...กลัว” “ถ้าเราแสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะและดวงตา เราจะเจาะจงได้หรือไม่ ว่าจะบริจาคให้กับญาติเราเองเท่านั้น...” เป็นต้น

สรุปและอภิปรายผล

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวนถึง 276 ราย คิดเป็นร้อยละ 63.3 อายุอยู่ในช่วง 41 – 45 ปี เป็นวัยผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ชีวิต และมากกว่าครึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 238 ราย คิดเป็นร้อยละ 54.6 ซึ่งสามารถถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจให้คนรอบข้างในชุมชนรับฟังได้ สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา(นภดล ทองมัน. 2541; อนงค์ ผ่องศรี. 2547; พรพรรณ ชมงาม. 2552) โดยเคยรับทราบข้อมูลหรือความรู้ในเรื่องการบริจาคอวัยวะจากบุคลากรทางการแพทย์(แพทย์,พยาบาล) จำนวน 268 ราย คิดเป็นร้อยละ 61.5 เพราะบุคลากรทางการแพทย์มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการปลูกถ่ายอวัยวะของกระทรวงสาธารณสุข(พรพรรณ ชมงาม. 2552) รองลงมารับทราบข้อมูลหรือความรู้จากสื่อทีวีจำนวน 172 ราย คิดเป็นร้อยละ 39.4 เนื่องจากสื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่กลุ่มเป้าหมายและประชาชนทั่วไปให้ความนิยมมากที่สุด รองลงไปกลุ่มตัวอย่างรับรู้จากสื่อแผ่นพับ,ป้ายประชาสัมพันธ์ ซึ่งมีภาพสื่อออกมาสวยงาม มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนาเกี่ยวกับทานบารมีขั้นสูงที่เกิดจากการบริจาคอวัยวะ เป็นที่ดึงดูดสนใจของกลุ่มตัวอย่างที่พบว่า ทุกศาสนานับถือศาสนาพุทธ แต่ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างไม่เคยแจ้งแสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะหรือบริจาคดวงตาไว้ล่วงหน้ามาก่อนเลยมากถึง 367 ราย คิดเป็นร้อยละ 84.2 เคยแจ้งไว้แล้วเพียง 8 ราย เท่ากับร้อยละ 1.8 เท่านั้น เป็นเพราะในพื้นที่อำเภอปราสาทยังไม่เคยมีการประชาสัมพันธ์เรื่องเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะมาก่อนเลย และโรงพยาบาลปราสาทเองเพิ่งเริ่มเปิดศูนย์รับบริจาคอวัยวะในปี 2561 นี้

กลุ่มตัวอย่างตอบคำถามความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะได้ถูกต้องมากที่สุด ในประเด็นการบริจาคอวัยวะเป็นการบริจาคอวัยวะในส่วนที่ยังใช้ได้ดี ไปปลูกถ่ายให้ผู้ที่รอรับบริจาค จำนวน 234 ราย คิดเป็นร้อยละ 53.7 กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุดเท่ากันอยู่ 2 ประเด็น โดยประเด็นแรก คือ การบริจาคอวัยวะเป็นทานชั้นสูง เพราะการบริจาค่นั้นต้องทำด้วยความเมตตา กรุณา อยากให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์ มีความสุขและพ้นจากทุกข์ เห็นด้วยมากที่สุด 112 รายคิดเป็นร้อยละ 25.7 สอดคล้องกับที่กลุ่มตัวอย่างทุกรายนับถือศาสนาพุทธ ซึ่งเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตของคนไทยตั้งแต่เกิดจนตาย จึงมีอิทธิพลในการสร้างความเชื่อเกี่ยวกับการทำบุญกุศล คนไทยเชื่อว่าการทำบุญกุศลนั้นเป็นกรรมดี หากสร้างสมไว้จะส่งผลถึงชีวิตในอนาคตทั้งชาติดินและชาติหน้า(มาลินี วงษ์สิทธิ์. 2535)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่มมีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธศาสนา มีความเชื่อที่หลากหลาย เช่น คำกล่าวที่ว่า “บริจาคอวัยวะ ดีกว่าเสียชีวิตแล้วเผาทั้งเราเอาอวัยวะส่วนนี้บริจาคให้คนที่เขาต้องการจะดีกว่าและได้บุญด้วย...” “บริจาคดวงตาแล้วเกิดชาติหน้าจะมีปัญหาพิการตาบอดมัย...กลัว” สอดคล้องกับพระคุณเจ้าพระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตโต) กล่าวไว้ในการเรียบเรียง

บทสัมภาษณ์ในหนังสือ พระพุทธศาสนากับการบริจาคอวัยวะ ว่าการบริจาคอวัยวะเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ตามหลักพุทธศาสนาเป็นคุณธรรมสำคัญและเป็นบุญมาก เป็นมหาบริจาค คือ การบริจาคใหญ่ ซึ่งพระโพธิสัตว์ต้องปฏิบัติ 5 ประการ คือ บริจาคทรัพย์ บริจาคราชสมบัติ บริจาคอวัยวะและนัยน์ตา บริจาคตัวเองหรือบริจาคชีวิต และบริจาคบุตรภรรยา ดังนั้นพุทธศาสนาจึงมีส่วนช่วยขัดเกลาคใจ และมีผลต่อความเชื่อที่ดีของบุคคล ต่อเรื่องการบริจาคอวัยวะด้วย และหากมีการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ ควรสอดแทรกความรู้ ความเข้าใจตามหลักพุทธศาสนา อาจเป็นช่องทางที่ช่วยให้บุคคลมีความเชื่อต่อการบริจาคอวัยวะที่ตีมากขึ้น ส่งผลให้การดำเนินงาน การรับบริจาคอวัยวะและดวงตาเพิ่มขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบจากการวิจัย สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้ ดังต่อไปนี้ 1).ในระหว่างการทำกิจกรรมในพื้นที่ทั้ง 3 อำเภอ พยาบาลผู้ประสานงานรับบริจาคอวัยวะได้ดำเนินการทำให้ข้อมูลความรู้ ความเข้าใจตามแนวทางการดำเนินงานรับบริจาคและปลูกถ่ายอวัยวะ สภากาชาดไทย ที่สอดคล้องกับความรู้ความเชื่อเดิมของประชาชน ทั้งนี้พบว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลพึงพอใจ และแสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะและดวงตาจำนวนมากขึ้น 2).สามารถนำผลการวิจัยมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนดำเนินงานของศูนย์รับบริจาคอวัยวะ ออกแบบกลยุทธ์ดำเนินงานบูรณาการให้เข้ากับวาระการทำงานเชิงรุกในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ร่วมกับการนำทรัพยากรที่เป็นทุนในชุมชน เช่น พระเกจิอาจารย์ที่เคารพนับถือในพื้นที่ มาร่วมสอดแทรกความรู้ความเข้าใจและสร้างทัศนคติเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะว่าเป็นทานชั้นสูงในพระบวรพุทธศาสนาและเป็นสิ่งที่เราควรทำ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- จุฬามาศ ปิ่นมงคล. (2547). **ความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมต่อการบริจาคอวัยวะของผู้ที่มาบริจาคโลหิต ณ ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขภาพจิต คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิศิษฐ์ ฐิตวัฒน์. (2558). 2 เมษายน 2558. 21 ปี ศูนย์รับบริจาคอวัยวะ สภากาชาดไทย. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพมหานคร:สภากาชาดไทย.
- ดวงตา อ่อนสุวรรณ. (2556). **คู่มือปฏิบัติงานการรับบริจาคอวัยวะ**. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี: สำนักบริหารการสาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.
- ดวงตา อ่อนสุวรรณและคณะ. (2558). **ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการรับบริจาคอวัยวะจากผู้ป่วยสมองตายในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ปีที่ 24 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม 2558**.
- นภดล ทองมัน. (2541). **การศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะทางประชากรศาสตร์และการเปิดรับสื่อที่มีต่อความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมต่อเรื่องการบริจาคอวัยวะของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรพรรณ ชมงาม. (2552). **ปัจจัยทางการสื่อสารที่มีต่อการตัดสินใจบริจาคอวัยวะของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการสื่อสารองค์กร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- มาลินี วงศ์สิทธิ. (2535). **ทัศนคติต่อค่านิยมเกี่ยวกับครอบครัวในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ศูนย์รับบริจาคอวัยวะ สภากาชาดไทย. (2556). **คู่มือการดูแลผู้บริจาคอวัยวะที่มีภาวะสมองตายและประสานงานการปลูกถ่ายอวัยวะ**. ค้นคว้าเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2561. จาก <http://www.organdonation.org>
- อนงค์ ผ่องศรี. (2547). **การเปิดรับข่าวสาร ทัศนคติ และการตัดสินใจ ของผู้บริจาคอวัยวะให้ศูนย์รับบริจาคอวัยวะ สภากาชาดไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขา นิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- Cetin, G., Turgut, M., & Kacar, H. (2014). “High school students knowledge and Attitudes of organ donation and organ Transplantation”.. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 116: 2813-2818.
- Lorena, T., Cristina, G. (2015). **Attitude, Preceptions and Determinant factors in organ Donation**. (ISSN; 2067-5941). *Social Research Reports*, 27: 67-76